

Tilburg University

Advies opzet monitor aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

van Lieshout, P.A.H.; Alink, L.R.A.; Bijleveld, C.; Dannenberg, E.; Goedee, J.; Janssen, J.H.L.J.; Steketee, M.

Publication date:
2018

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
van Lieshout, P. A. H., Alink, L. R. A., Bijleveld, C., Dannenberg, E., Goedee, J., Janssen, J. H. L. J., & Steketee, M. (2018). *Advies opzet monitor aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling*. Nederlands Jeugdinstituut.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Advies opzet monitor aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

Adviescommissie onderzoeks- en kennisprogramma
Geweld hoort nergens thuis

November 2018

Adviescommissie onderzoeks- en kennisprogramma
Geweld hoort nergens thuis

Secretariaat: Nederlands Jeugdinstituut
www.nji.nl
Utrecht, november 2018

1. Inleiding

Monitoring van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is een belangrijk onderdeel van een systematische aanpak van dat geweld. De opzet van een goed monitoringsysteem krijgt daarom de nodige aandacht binnen het onlangs gestarte meerjarenprogramma 'Geweld hoort nergens thuis', een programma van de Vereniging Nederlandse Gemeenten en de ministeries van Justitie en Veiligheid en Volksgezondheid, Welzijn en Sport. De ambitie van dit programma is om huiselijk geweld en kindermishandeling terug te dringen, de schade van geweld te beperken en de cirkel van geweld, de overdracht van generatie op generatie, vaker en duurzaam te doorbreken. Het programma heeft deze ambities uitgewerkt in drie actielijnen: 1) Eerder en beter in beeld, 2) Stoppen en duurzaam oplossen, 3) Aanvullende aanpakken/activiteiten voor specifieke groepen.

Inzicht als basis voor handelen

Een goede kennisbasis vormt een belangrijke pijler onder het meerjarenprogramma. Daarom is een onderzoeks- en kennisprogramma ingericht onder leiding van een adviescommissie (zie bijlage 1 voor de samenstelling van deze commissie). Dit programma bestaat uit een kennissynthese, een kennisprogramma en een monitor.

Monitor aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

Met de monitor wordt gemeten of er een wezenlijk verschil wordt gemaakt met de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling in de levens van mensen die het raakt. Het uitgangspunt zoals genoemd in de opdracht is dat de monitor geen onnodige registratiedruk met zich meebrengt voor professionals en organisaties die betrokken zijn bij de aanpak, maar wel relevante en bruikbare gegevens oplevert.

De commissie is gevraagd een set indicatoren op te stellen waarmee de *impact* van de inzet van de betrokken organisaties, professionals en overheden wordt gemonitord en onderzocht. Deze indicatoren worden vastgesteld in het (gedelegeerd) opdrachtgeversoverleg. Tevens is de commissie gevraagd een advies uit te brengen over het proces van ontwikkeling, inrichting en uitvoering van de monitor.

Dit advies

In dit advies van de commissie staan de indicatoren waarop de monitor zich zou moeten richten centraal. De commissie hecht eraan vooraf te benadrukken dat het advies beschouwd moet worden als een *voorstel* voor een te ontwikkelen monitor. We geven om te beginnen een aantal uitgangspunten voor het monitorproces weer. Vervolgens presenteren we een eerste set indicatoren, die de basis kan vormen voor de monitoring van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Met betrokkenen uit praktijk en beleid wordt een keuze gemaakt voor de meest betekenisvolle indicatoren. Ter afsluiting van het advies volgen enkele procesvoorstellen waarin de verdere keuze en uitwerking van de indicatoren en de inrichting van de monitoringstructuur centraal staan.

In het advies sluiten we aan bij de definities van huiselijk geweld en kindermishandeling zoals gehanteerd in het programma Geweld hoort nergens thuis.

Definities (uit: Programma geweld hoort nergens thuis, 2018)

Huiselijk Geweld	Lichamelijk, geestelijk of seksueel geweld of bedreiging daarmee door iemand uit de huiselijke kring; familielid, een huisgenoot, de echtgenoot of voormalig echtgenoot of een mantelzorger (Wmo 2015). Vormen van geweld in huiselijke kring: kindermishandeling, (ex-)partnergeweld, huwelijksdwang en eengerelateerd geweld, ouderenmishandeling en vrouwelijke genitale verminking.
Kindermishandeling	Elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel. Vormen: <ul style="list-style-type: none">• Lichamelijke mishandeling• Lichamelijke verwaarlozing• Psychische mishandeling• Psychische verwaarlozing• Seksueel misbruik• Getuige zijn van geweld in het gezin

2. Uitgangspunten

Doen we goede dingen als het gaat om de aanpak van geweld in gezinnen, doen we ze goed en leiden ze tot de gewenste uitkomsten? En doen we dat op een goede manier, die ook leidt tot duurzame impact voor gezin en samenleving? Dit zijn leidende vragen om de effecten van beleid te meten. Door te monitoren wordt met regelmaat in beeld gebracht 'hoe het gaat' en besproken met belanghebbenden wat dat beeld betekent voor beleid en praktijk. Bij monitoring gaat het gaat dus om een proces van *herhaald meten*. Het zijn deze leidende principes die ook de basis vormen voor de monitoring van de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld.

Functie

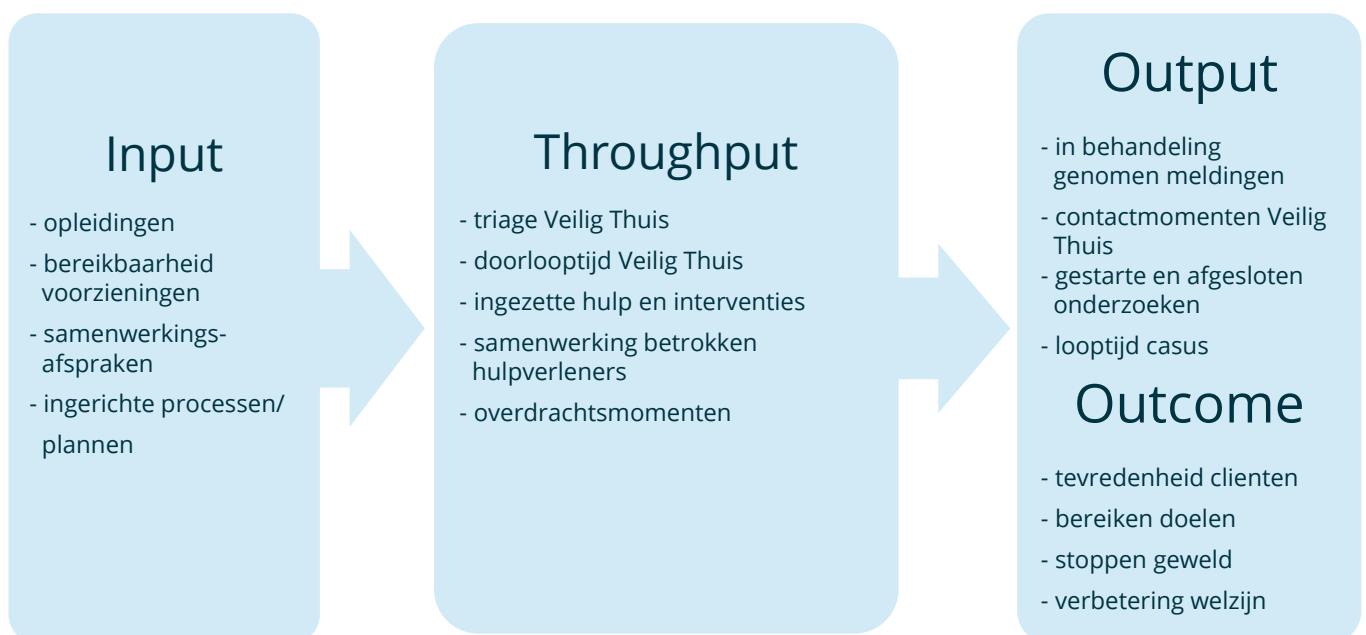
De monitoring van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling dient bij te dragen aan het zichtbaar maken van lokale, regionale en landelijke resultaten bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Hierbij gaat het zowel om uitvoering als beleid. Daarmee ontstaat een basis voor de verbetering van de aanpak op deze niveaus. Om deze functie goed te kunnen vervullen is het van belang veel aandacht te besteden aan een goede interpretatie van de gegevens die de monitor oplevert. Een kritische blik is nodig, ook een blik die alternatieve verklaringen mogelijk maakt. Zo is een toename van het aantal meldingen bij Veilig Thuis te interpreteren als een signaal dat huiselijk geweld en kindermishandeling toeneemt, maar het kan ook een teken zijn dat deze organisatie beter en eerder gevonden wordt. Daarom is het van belang niet alleen te kijken naar de aantallen maar ook naar de aard van de meldingen.

Indicatoren

Indicatoren vormen de basis voor monitoring. Een indicator geeft aan in welke mate een ambitie of doel gerealiseerd wordt. Er zijn verschillende soorten indicatoren:

- *Input- of structuurindicatoren.* Deze zeggen iets over wat je allemaal regelt om een proces goed te laten verlopen. Bijvoorbeeld dat een voorziening zoals Veilig Thuis goed bereikbaar is en dat professionals die werken met slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling goed opgeleid zijn en hun deskundigheid op peil houden.
- *Throughput- of procesindicatoren.* Deze hebben betrekking op het proces, dat een kortere of langere termijn kan beslaan. Bijvoorbeeld: de tijd die het kost om een melding van (een vermoeden van) huiselijk geweld of kindermishandeling in behandeling te nemen of de wijze waarop samenwerking tussen diverse disciplines wordt ingericht.
- *Resultaatindicatoren.* Die zijn er in twee soorten:
 - *Output-indicatoren* laten zien of de beoogde productie wordt gehaald, bijvoorbeeld het aantal meldingen dat in behandeling wordt genomen of het aantal contactmomenten bij Veilig Thuis.
 - *Outcome-indicatoren* geven aan of het beoogde resultaat is bereikt, bijvoorbeeld of de veiligheid bij afsluiting van hulp is gewaarborgd of de klachten als gevolg van het trauma zijn afgenomen.

In bijgaand model zijn de verschillende soorten indicatoren in hun onderlinge samenhang weergegeven. De voorbeelden zijn *illustratief*.

De commissie vindt het belangrijk dat deze vier soorten indicatoren alle opgenomen zijn bij de te ontwikkelen monitoringstructuur zodat een zo volledig mogelijk beeld wordt verkregen van de (veranderingen in de) aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Daarbij is het ook van belang om te kijken naar de verbinding tussen de verschillende indicatoren. Op basis van gevonden verbanden kunnen verbeteringen worden geconsolideerd of in gang worden gezet. De commissie vraagt hierbij specifiek aandacht voor de verhouding tussen *consolidatie* en *innovatie*. Het monitoren van de bestaande aanpak draagt het risico in zich dat je alleen in kaart

brengt wat er nu plaats vindt en dit bestendigt. Uitdrukkelijk is het de bedoeling dat de monitor ook bijdraagt aan de vraag of we ook echt het goede doen in de aanpak. Bijvoorbeeld: Is het bestaande aanbod al dan niet toereikend?, of: Is er bij complexe casuïstiek adequaat gehandeld, waar ging het mis en wat kunnen we hiervan leren?

Instrumenten

Nadat in overleg met betrokkenen een keuze is gemaakt voor de definitieve set indicatoren, wordt nagegaan welke instrumenten geschikt zijn om de benodigde gegevens te verzamelen zodat zicht ontstaat op meetbare en merkbare veranderingen. Uit een eerste inventarisatie die de commissie heeft uitgevoerd is duidelijk geworden dat er al veel *kwantitatieve gegevens* verzameld worden binnen de huidige registratiesystemen. De commissie adviseert om waar mogelijk hierbij aan te sluiten. Het gebruik van bestaande registraties voorkomt hoge administratieve lasten en zorgt ervoor dat betrokkenen over dezelfde informatie praten. Naast 'harde cijfers' is het ook van belang om *kwalitatieve gegevens* te verzamelen. Deze helpen om de kwantitatieve data aan te vullen en in te kleuren. Voor het verzamelen van deze kwalitatieve gegevens komen bijvoorbeeld enquêtes, focusgroepen en interviews in aanmerking.

Helaas zijn niet alle relevante indicatoren op dit moment al goed kwantitatief of kwalitatief in beeld te brengen. De commissie heeft er voor gekozen om in deze notitie de inhoudelijke relevantie van indicatoren leidend te laten zijn, en niet de beschikbaarheid. Het gaat hier om de vraag wat je op hoofdlijnen zou moeten willen weten over huiselijk geweld en kindermishandeling om een adequaat beeld te krijgen van beleid en praktijk. In welke mate al die indicatoren ook operationeel beschikbaar zijn, moet daarna worden vastgesteld. Vervolgens is het de vraag hoe om te gaan met ontbrekende data: is het mogelijk om die alsnog te verzamelen binnen lopende of eventueel op te zetten dataverzamelingen? Soms ook zullen indicatoren, denk bijvoorbeeld aan een aantal outcome-indicatoren, lastig een plek kunnen krijgen in een vorm van landelijke dataverzameling, maar wel in gerichte effectstudies. Vragen die allemaal aan bod komen in de eerste helft van 2019 – nu staat het inhoudelijk kader centraal.

Methodische aanpak

Om monitoring nuttig te laten zijn voor praktijk en beleid in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling op diverse niveaus zijn de volgende stappen behulpzaam:

1. *Helderheid over de gezamenlijke ambities en doelen en de daarin gehanteerde focus.*
Uitgangspunt is de ambitie van het programma Geweld hoort Nergens Thuis: huiselijk geweld en kindermishandeling terugdringen, de schade van geweld beperken en de cirkel van geweld, de overdracht van generatie op generatie, vaker en duurzaam doorbreken, en de uitwerking van deze ambitie in doelen op landelijk, regionaal en lokaal niveau.
2. *Vaststellen waar we naar kijken om te bepalen of we op de goede weg zijn en met welke instrumenten?*
Hier gaat het om de indicatoren die helpen te volgen of het doel dichterbij komt. In de volgende paragraaf doet de commissie hiervoor een voorstel. Aanbevolen wordt om bij het verzamelen van informatie uit te gaan van kwantitatieve data en deze waar nodig aan te vullen met kwalitatieve gegevens.

3. *Duiding van het opgehaalde beeld vanuit verschillende perspectieven.*

Deze duiding dient plaats te vinden door belanghebbenden op verschillende niveaus (landelijk, regionaal en lokaal). De volgende vragen zijn hierbij behulpzaam:

- a. *Herkennen we het beeld?* Wat is de impact? Is het beeld trefzeker, welke aanvullingen zijn te maken?
- b. *Wat vinden we ervan?* Stemt het beeld tot tevredenheid? Lijkt de voortgang voldoende? Kan of moet het beter? Vinden we elders voorbeelden die ons leren dat het beter kan?
- c. *Hoe verklaren we het beeld?* Deze vraag is cruciaal voor het benutten van de monitoring om ervan te leren: Wat gaat goed? Wat belemmert? Waarom lukt het soms elders wel en bij ons niet (en andersom)? Wat leren we daarvan? Welke alternatieve verklaringen kunnen er zijn?
- d. *Wat betekent dit voor verbeteracties?* Wie moet wat gaan doen om verdere verbetering te realiseren? Welke kennis en ervaring van elders is daarbij behulpzaam?

4. *Doorvoeren van de verbeteracties.*

De cyclus wordt rond door de verbeteracties daadwerkelijk uit te voeren, met als streven een stap dichterbij het gemeenschappelijke doel, namelijk een goede aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling, te komen. De verbeteracties kunnen plaats vinden op diverse niveaus landelijk, regionaal en lokaal. Doorlopende monitoring helpt hierbij om te bepalen of de verbeteracties slagen.

De commissie adviseert bij deze stappen aan te sluiten en deze op meerdere niveaus (landelijk, regionaal en lokaal) te uit te voeren. Hierdoor kan de monitoring bijdragen aan een duurzaam resultaat in de verbetering van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.

3. Indicatoren

In deze paragraaf doet de commissie een voorstel voor een set indicatoren om de impact van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling op meerdere niveaus in beeld te krijgen.

De indicatoren zijn onderverdeeld aan de hand van de volgende vier thema's:

1. **Prevalentie en incidentie.** De indicatoren binnen dit thema geven inzicht in de aard en omvang van huiselijk geweld en kindermishandeling en vormen het kader voor de interpretatie van de andere gegevens uit de monitor.
2. **Professionaliteit.** Het gaat hier om indicatoren gericht op de opleiding van toekomstige professionals en het vakmanschap van huidige professionals.
3. **Signalering en melding.** Hieronder vallen indicatoren die gerelateerd zijn aan het signaleren en bespreken van huiselijk geweld en kindermishandeling en het bereik van Veilig Thuis.
4. **Hulp, ondersteuning en maatregelen.** Hier gaat het om indicatoren gericht op de aandacht voor veiligheid, de inzet van interventies, multidisciplinair samenwerken, verbinding tussen zorg en veiligheid en de resultaten van de hulp en ondersteuning.

1. Prevalentie en incidentie

1a. Omvang huiselijk geweld en/of kindermishandeling

- Geschat aantal volwassenen en/of kinderen dat slachtoffer is geworden van huiselijk geweld en/of kindermishandeling.
- Percentage recidive van huiselijk geweld en/of kindermishandeling (zowel slachtoffers als plegers).

1b. Zicht op aard en kenmerken slachtoffers en plegers

- Aard van geweld en/of mishandeling
- Kenmerken slachtoffers (zoals: leeftijd, afkomst, geslacht, regio, stad/platteland, opleidingsniveau, zorghistorie, arbeidssituatie, gezinsvorm/grootte, levensbeschouwing, geschiedenis van geweld).
- Kenmerken plegers (zoals: leeftijd, afkomst, geslacht, regio, stad/platteland, opleidingsniveau, zorghistorie, arbeidssituatie, gezinsvorm/grootte, levensbeschouwing, geschiedenis van geweld, criminele carrière).

2. Professionaliteit

2a. Aandacht in initiële opleidingen van toekomstige professionals

- Aandacht in het curriculum voor de volgende competenties in relatie tot de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld:
 - signaleren,
 - bespreekbaar maken,
 - eerste inschatting van aard en ernst,
 - inzet van veiligheidsbevorderende maatregelen,
 - delen van informatie,
 - toeleiding naar passende hulp.

2b. Vakmanschap professionals

- Percentage professionals dat werkt volgens het afwegingskader van de wet meldcode.
- Percentage professionals dat de kindcheck uitvoert.
- Percentage professionals dat werkt volgens de voor de beroepsgroep van toepassing zijnde richtlijn kindermishandeling/ huiselijk geweld.
- Percentage professionals dat geïnformeerd is over de privacywetgeving en mogelijkheden voor informatiedeling.
- Percentage professionals dat getraind is in inter- en multidisciplinair werken.

3. Signalering en melding

3a. Eerder signaleren en bespreken

- Percentage slachtoffers dat de mogelijkheid ervaart om huiselijk geweld en kindermishandeling te bespreken met betrokken burgers en/of professionals.
- Percentage professionals dat huiselijk geweld en kindermishandeling signaleert en bespreekbaar maakt met betrokken volwassenen en/of kinderen.
- Percentage burgers dat zich bewust is van hun verantwoordelijkheid bij het aanpakken van huiselijk geweld en kindermishandeling.
- Percentage burgers dat aangeeft te handelen bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling.

3b. Vergroting bereik Veilig Thuis

- Aantal adviesvragen, meldingen en hermeldingen.
- Percentage adviesvragen en meldingen vanuit burgers.
- Percentage adviesvragen en meldingen vanuit preventieve en basisvoorzieningen.
- Periode tussen aanvang van het geweld en eerste melding bij Veilig Thuis.
- Tijd tussen melding en actieve inzet Veilig Thuis.
- Percentage meerdere meldingen per gezin.
- Percentage meldingen van acute en structurele onveilige casuïstiek.
- Verdeling besluiten van triage na een melding (overdracht, geen vervolg, onderzoek, samenwerken aan veiligheidsvoorwaarden).
- Percentage terugkoppeling van Veilig Thuis naar de melder.
- Soort aanvullende hulp en maatregelen (incl. politie) ingeschakeld door Veilig Thuis.

4. Hulp, ondersteuning en maatregelen

4a. Structurele aandacht voor veiligheid

- Terugkerende beoordeling van de veiligheidssituatie, gedurende en bij afronding van de hulp, door betrokken professionals.
- Aanwezigheid en benutting veiligheidsplan bij elke casus waarbij sprake is van huiselijk geweld en kindermishandeling.

4b. Effectieve hulp

- Aanwezigheid van een risico-gestuurd en herstelgericht zorgplan.
- Signalering, vaststelling en behandeling van traumaklachten.
- Inzet van effectieve interventies en/of werkzame elementen.
- Afstemming hulp op wensen en mogelijkheden betrokken (plegers / slachtoffers / evt. betrokken kinderen).

4c. Inter- en multidisciplinair samenwerken bij complexe casuïstiek

- Aanwezigheid structurele samenwerkingsafspraken tussen relevante partners in de regio, vastgelegd in een convenant.
- Organisatie regie op de structurele samenwerking en inzet meerdere disciplines (procesregie).
- Realisatie inter- en multidisciplinaire en systeemgerichte inzet, gericht op alle betrokkenen (pleger/ slachtoffer/ evt. betrokken kinderen).
- Organisatie coördinatie op de inzet van de verschillende disciplines (één gezin, één plan) (casusregie) zodat afstemming en continuïteit geborgd is.
- Tevredenheid betrokken partners over verloop en resultaat van de samenwerking in relatie tot de investering in tijd en capaciteit.

4d. Verbinding zorg en veiligheid

- Percentage betrokkenheid politie, OM, Raad voor de Kinderbescherming en/of reclassering bij casussen.
- Percentage meldingen van Veilig Thuis aan politie en/of overdracht aan de Raad voor de Kinderbescherming.
- Percentage strafrechtelijk, civielrechtelijke en bestuursrechtelijke maatregelen tegen plegers.

4e. Verbetering outcome

- Percentage afname of stoppen van geweld bij afronding van de hulp en bij follow-up.
- Ervaren veiligheid van betrokken kinderen en volwassenen bij afronding van de hulp en bij follow-up.
- Realisatie doelen van de hulp.
- Beoordeling van welzijn door slachtoffers (ervaren emotionele veiligheid, afname traumaklachten, kwaliteit van leven, afname risicofactoren).
- Verbetering opvoedingsrelatie tussen ouder en kind.
- Tevredenheid cliënten over de ontvangen hulp en samenhang hiertussen.

4. Procesvoorstellen

De commissie meent dat deze set van indicatoren een goede basis kunnen vormen van het monitoringproces van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Om deze basis verder te brengen, is evenwel een aantal vervolgstappen nodig.

Keuze en uitwerking van de indicatoren en ontwikkelen van draagvlak

Het is van belang dat de indicatoren draagvlak hebben bij alle betrokkenen: burgers, cliënten, professionals en landelijk, regionaal en lokaal beleid. Om dit te realiseren is een belangrijke vervolgstap om met deze betrokkenen een keuze te maken voor de meest betekenisvolle indicatoren en deze, meer compacte set van indicatoren te toetsen, bij te stellen en verder te concretiseren. Deze stappen kunnen worden gerealiseerd aan de hand van focusgroepen en feedbacksessies.

Vaststellen van instrumenten, databronnen en meetwijze

Uitgaande van de eerder voorgestelde indicatoren zijn er al veel instrumenten en databronnen beschikbaar waarop bij de monitoring aangesloten kan worden. Aan de hand van de indicatoren dient specifiek nagegaan te worden welke instrumenten en databronnen al beschikbaar zijn en wat aanvullend ontwikkeld moet worden.

Geconstateerd is dat met name instrumenten ontbreken voor het in kaart brengen van multidisciplinaire samenwerkingsprocessen rond de aanpak van complexe problematiek. Hier dient dan ook bij de ontwikkeling speciale aandacht naar uit te gaan. Daarnaast is door de commissie geconstateerd dat er weinig tot geen harde cijfers beschikbaar zijn over huwelijksdwang en genitale verminking.

Bij de vaststelling van de instrumenten en databronnen is zowel aandacht nodig voor kwantitatieve als voor kwalitatieve gegevens. De combinatie van deze gegevens biedt een optimaal inzicht in de effecten van de aanpak in praktijk en beleid. Een optie is om het verzamelen van kwalitatieve gegevens uit te voeren in de vorm van een steekproef (bijv. elk X-ste gezin dat is aangemeld bij Veilig Thuis). Dit biedt ook de mogelijkheid om losse databestanden met elkaar te verbinden, waarbij uiteraard rekening gehouden dient te worden met privacy-issues voortvloeiend uit de AVG.

Ontwikkeling monitoringstructuur

Aansluitend dient een partij gezocht te worden die de monitoringstructuur verder kan ontwikkelen, onderhouden en verduurzamen. Hierbij is het ook van belang om aandacht te besteden aan de ontsluiting van de gegevens zodat meerdere belanghebbenden deze kunnen benutten.

Inrichten van structuur en proces

Er dient te worden vastgesteld hoe de gegevens verzameld worden, wie hierbij een rol speelt, welke partijen de data interpreteren en hoe ze hiertoe in staat worden gesteld. In de praktijk blijkt in een aantal gevallen de aanlevering van gegevens en de benutting van de instrumenten voor verbetering vatbaar. Hiervoor is expliciet aandacht nodig.

Tot slot

Monitoring van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling op landelijk en regionaal niveau is van grote waarde. Dat betekent dat enerzijds voldoende vaart gemaakt moet worden met de verdere uitbouw daarvan, anderzijds goed bewaakt moet worden dat alle betrokkenen zich herkennen in de indicatoren en de bruikbaarheid daarvan voor hun eigen praktijk. Langs bovenstaande lijn kan tempo en draagvlak goed gecombineerd worden.

Bijlage 1: Samenstelling adviescommissie

Voorzitter	
Dhr. prof. dr. P.A.H. van Lieshout	
Commissieleden	
Mw. prof. dr. L.R.A. Alink	Universiteit Leiden
Mw. prof. dr. C.C.J.H. Bijleveld	Vrije Universiteit Amsterdam, Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving
Dhr. E. Dannenberg (agendalid)	Divosa
Dhr. prof. dr. J. Goedee	Universiteit Tilburg, Stichting Optimale Samenwerking
Mw. dr. J.H.L.J. Janssen	Avans Hogeschool, Landelijk Expertise Centrum Eer Gerelateerd Geweld, Nationale Politie
Mw. prof. dr. M. Steketee	Verwey Jonker Instituut, Erasmus Universiteit Rotterdam
Inhoudelijk secretariaat	
Mw. drs. M.A. Berger	Nederlands Jeugdinstituut
Mw. S. Abrahamse, MSc	Nederlands Jeugdinstituut

